MEŞRUİYETİN DİJİTALLEŞMESİ: EL-ŞEBAB'IN MEDYA STRATEJİSİ VE SOMALİ'DE RAKİP OTORİTENİN İNŞASI (2006-2025)

DIGITALIZING LEGITIMACY: AL-SHABAAB'S MEDIA STRATEGY AND THE MAKING OF RIVAL AUTHORITY IN SOMALIA, 2006 TO 2025

Tunç DEMİRTAŞ [*]

» **Makale Türü:** Araştırma Makalesi / Research Article

Öz

Bu makalede, el-Şebab'ın 2006-2025 döneminde Somali'de meşruiyet üretmek amacıyla medyayı nasıl kullandığı incelenmektedir. Makalede, örgütün iletişim repertuvarındaki dönüşümün teknolojik değişimin bir sonucu olmaktan çok toprak kontrolündeki aşınmaya verilen bir yanıt olduğu savunulmaktadır. Örgüt, üzerinde yönetim uyguladığı toprakları kaybettikçe meşruiyet üretimini fiziksel mekandan enformasyon ortamına taşımıştır. Böylece medya, yönetime eşlik eden bir unsur olmaktan çıkarak yönetimin yerine geçmeye başlamıştır. Metodolojik olarak nitel gömülü tek durum deseni esas alınmış; Somali genel analiz birimi (durum), belirlenen üç meşruiyet kaynağı ise bu durumun altındaki gömülü analiz birimleri olarak tanımlanmıştır. Söz konusu kaynaklar dini meşruiyet, tarihsel ve ulusal meşruiyet ile performatif meşruiyettir. Her bir birim, dev-

Abstract

This article examines how al-Shabaab has used media to produce legitimacy in Somalia between 2006 and 2025. It argues that the transformation of the group's communicative repertoire is less a consequence of technological change than a response to the erosion of territorial control. As the group lost the ground on which it governed, it moved the production of legitimacy from physical space into the information environment. Media ceased to accompany governance and began to substitute for it. The study adopts a qualitative embedded single case design in which Somalia is the case and three sources of legitimacy form the embedded units of analysis. These are religious legitimacy, historical and national legitimacy, and performative legitimacy. Each unit is read through four analytical categories drawn from the literature on armed non state ac-

***Tunç DEMİRTAŞ**
Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Dr.
E posta: demirtastunc@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9267-9345

Makale Atıf Bilgisi: DEMİRTAŞ Tunç, (2026). Meşruiyetin Dijitalleşmesi: El-Şebab'ın Medya Stratejisi ve Somali'de Rakip Otoritenin İnşası (2006-2025), Avrasya Etüdleri.
Gönderim Tarihi: 15.07.2026
Kabul Tarihi: 08.08.2026

let dışı silahlı aktörlere ilişkin literatürden türetilen dört analitik kategori üzerinden okunmaktadır. Bu kategoriler iddia edilen otorite kaynağı, baskın iletişim aracı, hedef kitle ve eşzamanlı toprak kontrolü durumudur. Çalışmanın kaynak temelini İngilizce ve Türkçe hakemli yayınlar, izleme raporları, monografiler ve gazetecilik ürünleri oluşturmaktadır. Çalışma, el-Şebab'ın meşruiyet iddialarının içeriğinin dikkat çekici ölçüde istikrarlı kaldığını, buna karşılık araçlarının birkaç kez değiştiğini göstermektedir. Ayrıca 2022 sonrasında sahte sivil ve kadın kimlikli hesaplara yönelişin nitel bir kopuşa işaret ettiği ortaya konulmaktadır. Zira örgüt artık meşruiyeti kendi failliğini gizleyerek aramaktadır. Makalede bu gizleme, meşruiyet açığının bir kanıtı olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, isyancı yönetimi literatürünün yönetimin toprak gerektirdiği yönündeki varsayımını gevşetmesi gerektiği ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: El-Şebab, Devlet Dışı Silahlı Aktörler, İsyancı Yönetimi, Stratejik İletişim

tors, namely the claimed source of authority, the dominant communicative medium, the intended audience, and the concurrent state of territorial control. Study consists of peer reviewed scholarship, monitoring reports, monographs and journalistic documentation in English and Turkish. The analysis shows that the content of al-Shabaab's legitimacy claims has remained remarkably stable while its instruments have changed several times. It also shows that the turn towards pseudo civilian and female identified accounts after 2022 marks a qualitative break, since the group now seeks legitimacy by concealing its own authorship. The article reads this concealment as evidence of a legitimacy deficit. It concludes that scholarship on rebel governance needs to loosen its assumption that governance requires territory.

Keywords: Al-Shabaab, Armed Non-State Actors, Rebel Governance, Strategic Communication

1. GİRİŞ

Somali'nin siyasi ve güvenlik düzeni, son yirmi yılın büyük bölümünde Harakat el-Şebab el-Mücahidin (el-Şebab) tarafından tehdit edilmektedir. Somali Federal Hükümeti, ülkenin uluslararası düzeyde tanınan egemen otoritesi olma niteliğini korumakta, federal kurumlar aracılığıyla resmi yargı yetkisini kullanmakta ve dışarıdan askeri ve mali destek almaktadır. Buna karşılık el-Şebab, uluslararası yaptırımlara tabi, el-Kaide bağlantılı devlet dışı silahlı bir aktör olup devlet otoritesini zayıflatmayı ve mümkün olan bölgelerde bu otoritenin yerini almayı amaçlamaktadır. Örgüt, Somali'nin güneyinde ve orta kesimlerinde vergi toplama, mahkeme işletme ve ceza infaz etme gibi zorlayıcı gölge yönetim biçimleri uygulamış olsa da sahip olduğu otoritenin meşru bir hükümetle eşdeğer görülmemesi gerekmektedir. Örgütün toprak kontrolündeki konumu da önemli ölçüde dalgalanma göstermiştir. El-Şebab 2025 yılında bazı bölgelerde yeniden mevzi kazanmışsa da Somali güçleri ve ortakları sonrasında stratejik konumları geri almış, askeri baskıyı yoğunlaştırmış ve 2026 yılının başında Mogadişu-Baidoa koridoru dahil olmak üzere önemli ulaşım hatlarını yeniden açmıştır. Dolayısıyla söz konusu çatışma, iki eşdeğer hükumet arasındaki bir mücadeleden ziyade Somali'nin tanınmış devlet kurumları ile devlet otoritesine itiraz etmeye, bu otoriteyi aşındırmaya ve mümkün olduğu yerlerde onun yerine geçmeye çalışan bir terör örgütü arasındaki mücadeledir. Her iki taraf da aynı nüfusa hitap etmektedir. Aralarındaki mücadele silahlarla yürütüldüğü kadar, yönetme hakkının kime ait olduğu sorusu üzerinden de yürütülmektedir.

El-Şebab'ın iletişim faaliyetlerine ilişkin literatür önemli ölçüde genişlemiş olmakla birlikte, bu literatürün büyük bölümü propaganda kavramı etrafında şekillenmeye devam etmektedir. Bu kavramsal çerçeve, karşı konulması gereken bir mesajın ve korunması gereken bir hedef kitlenin bulunduğunu varsaymaktadır. Söz konusu çerçeve, içeriği iyi betimlemektedir. Ancak sürekli askeri baskı altında bulunan bir örgütün medya üretimine neden bu denli istikrarlı biçimde kaynak ayırdığını yeterince açıklayamamaktadır. Benzer şekilde, örgütün iddialarının özünün dört farklı teknolojik dönem boyunca neden bu kadar az değiştiği ve artık kontrol etmediği nüfuslara neden hitap etmeyi sürdürdüğü de bu çerçevede yeterince açıklığa kavuşmamaktadır. Christopher Anzalone, el-Şebab'ın medyasını ayrı bir iletişim alanı olarak görmemekte olup yönetimin bir unsuru olarak ele alma konusunda en ileri giden isim olmuştur.[1] Ancak Anzalone'un analizi 2021 yılının başında sona ermekte ve dolayısıyla örgütün çevrimiçi davranışının en keskin biçimde değiştiği dönemi kapsamamaktadır.

Bu makalede el-Şebab'ın medya faaliyeti bir meşruiyet üretim mekanizması olarak ele alınmaktadır. Çalışma, yönetme hakkı iddiasındaki silahlı bir grubun bu hakka birilerini ikna etmek zorunda olduğu varsayımından hareket etmektedir. Bu iknanın hangi araçlarla yapılacağını ise grubun elindeki diğer imkânlar belirlemektedir. Bir grup toprak kontrolüne sahip olduğunda otoritesini yöneterek gösterebilmektedir. Toprak kaybettiğinde zayıflaması veya parçalanması ise bu tür doğrudan otorite gösteriminin imkânlarını sınırlar. Bu koşullarda me-

1 Christopher Anzalone, "Framing Insurgency and the Rebel Proto-State: Al-Shabaab's Media and Information Operations", *The Journal of the Middle East and Africa*, Cilt 12, Sayı 3, 2021, doi 10.1080/21520844.2021.1962144.

dya, örgütün yönetme kapasitesi ve siyasal otorite iddiasını fiziksel kontrolünün ötesindeki kitlelere aktarmasında daha önemli bir araç haline gelebilir.

Çalışma iki soru etrafında düzenlenmektedir. El-Şebab hangi meşruiyet kaynaklarına dayalı iddialarda bulunmuş ve bu iddiaları hangi araçlarla dile getirmiştir? Toprak kontrolü ile iletişim çabası arasındaki ilişki dönem boyunca nasıl değişmiştir?

Makalede, el-Şebab'ın medya stratejisindeki dönüşümün teknolojik değişimin bir sonucu olmaktan çok toprak kaybına verilen bir yanıt olduğu savunulmaktadır. Örgüt, dönem boyunca üç kaynaktan meşruiyet üretmiş ve bu iddiaların içeriği dikkat çekici ölçüde istikrarlı kalmıştır. Değişen unsur, kullanılan araç ve her bir kaynağa atfedilen ağırlıktır. Toprak kontrolü daraldıkça meşruiyet üretiminin yükü yönetimden temsile kaymıştır. 2022 sonrasında bu kayma yeni bir aşamaya girmiş; örgüt, sıradan görünecek biçimde kurgulanmış hesaplar üzerinden konuşarak meşruiyeti kendi failliğini gizleyerek aramaya başlamıştır. Makalede söz konusu gizleme, bir meşruiyet açığının kanıtı olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmada nitel iç içe geçmiş (gömülü) tek durum deseni benimsenmiştir. Somali durumu, üç meşruiyet kaynağı ise gömülü analiz birimlerini oluşturmaktadır. Somali'nin seçilmesinin nedeni, toprak kontrolü ile iletişim kapasitesinin ters yönde hareket ettiği, alışılmadık ölçüde uzun ve iyi belgelenmiş bir süreç sunmasıdır. Örgüt 2006-2011 arasında toprak bakımından genişlerken medya aygıtı ilkel düzeyde kalmıştır. 2011 sonrasında ise kentsel varlığının büyük bölümünü kaybederken medya üretimi daha profesyonel hale gelmiş ve daha geniş biçimde dağıtılmıştır. Bu ayrışma, yönetim ile iletişim arasındaki ilişkinin farklı geçmişlere sahip durumlar arasında çıkarım yoluyla değil, tek bir durum içinde izlenmesine imkan tanımaktadır.

Çalışma sistematik doküman analizine dayanmaktadır. İncelenen materyal; hakemli dergi makaleleri, monografiler, derleme kitaplar, araştırma merkezlerince hazırlanan izleme raporları, araştırmacı gazetecilik ürünleri ile İngilizce ve Türkçe haber içeriklerinden oluşmaktadır. Kaynaklar, örgütün iletişim faaliyetini otorite iddialarıyla ilişkili biçimde ele aldıkları veya bu iddiaların değerlendirilmesine zemin oluşturan yönetim pratiklerini belgeledikleri durumlarda analize dahil edilmiştir. Münferit olaylara ilişkin haberler, yalnızca olayın en az bir bağımsız kaynak tarafından daha doğrulanabildiği durumlarda kullanılmış olup doğrulanamayan iddialar metinde bu nitelikleriyle belirtilmiştir. Doküman temelli bir stratejinin tercih edilmesinin nedeni, el-Şebab kontrolündeki bölgelerde saha çalışmasının araştırmacılar ve görüşülen kişiler açısından ciddi riskler taşıması ve örgütün kendi üretiminin izleme kuruluşları tarafından günümüzde kapsamlı biçimde arşivleniyor olmasıdır.

Silahlı devlet dışı aktörlerin meşruiyetine ilişkin literatürden türetilen dört duyarlılaştırıcı kavram, bu materyalin okunmasında kullanılan kodlama çerçevesini oluşturmaktadır. Tablo 1'de bu kategoriler, her birinin yanıtlamak için kullanıldığı soru, materyalde tespit edilmesini sağlayan gösterge ve analizde uygulandığı aşama sunulmaktadır.

Tablo 1. Analitik Çerçeve ve Kodlama Kategorileri

Analitik kategori	Yanıtladığı soru	Materyalde kullanılan gösterge	Uygulama aşaması
İddia edilen otorite kaynağı	Grup yönetme hakkını hangi zemine dayandırmaktadır	Vaazlarda, açıklamalarda ve video anlatımlarında yer alan açık gerekçelendirme dili	2. bölümdeki üç gömülü birimi tanımlamakta ve 3. bölümü yapılandırmaktadır
Baskın iletişim aracı	İddia hangi araç üzerinden iletilmektedir	Her dönemdeki materyalin formatı ve dağıtım kanalı	Tablo 2'nin ikinci sütunu ve 3. bölümdeki alt başlık analizleri
Hedef kitle	İddia kime yöneltilmektedir	Yayın dili, seçilen platform, belirli kamuoylarına yapılan atıflar	Tablo 2'nin üçüncü sütunu
Eşzamanlı toprak kontrolü durumu	Grup neyi yalnızca iddia etmek yerine fiilen gösterebilmektedir	İkincil literatürde belgelenen toprak kazanımları ve kayıpları	Tablo 2'deki dönemlendirmenin ve Tablo 3'teki karşılaştırmanın temeli

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dördüncü yani eşzamanlı toprak kontrolü durumu kategorisi, çalışmanın tasarımında özel bir ağırlık taşımaktadır. Bu kategori, toprak kontrolünü arka plan bağlamı olmaktan çıkararak analitik bir değişkene dönüştürmekte ve böylece iletişim çabasının toprak kaybedildikçe artıp artmadığının sınanmasına imkan tanımaktadır. Bu kategori olmaksızın analiz, yalnızca bir medya teknolojileri dizisini betimleyebilecek, ancak bu dizinin neden bu biçimi aldığını açıklayamayacaktır.

Üçüncü bölümde yer alan Tablo 2, el-Şebab'ın 2006-2025 arasındaki medya faaliyetlerini; kullandığı medya araçları, hedeflediği kitleler, öne çıkardığı mesaj ve anlatılar ile dönemin başlıca siyasal ve askerî gelişmeleri temelinde yedi tarihsel döneme ayırmaktadır. Bu dönemlendirme, örgütün kaset vaazları ve yerel toplantılardan radyo yayınlarına, sosyal medya platformlarından sahte sivil hesaplar ve yeniden dolaşıma sokulan görsel içeriklere uzanan iletişim araçlarındaki dönüşümü izlemeyi mümkün kılmaktadır. Aynı zamanda, bu araçlardaki değişimin hedef kitleler ve örgütün temel söylemleriyle nasıl ilişkilendiğini göstermektedir.

Dördüncü bölümdeki Tablo 3 ise çalışmada belirlenen üç gömülü analiz birimini aynı analitik kategoriler üzerinden karşılaştırmaktadır. Bu nedenle her iki tablo da yalnızca bulguları özetleyen unsurlardan ziyade analizin yürütülmesini sağlayan araçlardır. Tablo 2'de özellikle "Kullanılan Medya Araçları" ile "Mesaj ve Anlatılar" sütunları dönemler boyunca birlikte okunduğunda, örgütün kullandığı iletişim teknolojileri ve dağıtım kanalları önemli ölçüde değişmesine rağmen bazı temel meşruiyet iddialarının görece süreklilik gösterdiği görülmektedir. Makalenin temel savı, medya araçlarındaki bu değişim ile mesaj yapısındaki süreklilik arasındaki ilişkiye dayanmaktadır.

Makale dört bölüm halinde ilerlemektedir. İkinci bölümde devlet dışı silahlı aktörlerin meşruiyeti, el-Şebab yönetimi ve hibrit siyasal düzenler üzerine yürütülen çalışmalar tek bir çerçevede bütünleştirilmekte ve üç meşruiyet kaynağı tanımlanmaktadır. Üçüncü bölümde her bir kaynak dört analitik kategori üzerinden sırasıyla incelenmektedir. Dördüncü bölümde bu kaynaklar karşılaştırılmakta ve dört tartışma ekseni geliştirilmektedir. Beşinci bölümde ise sonuçlar ortaya konulmaktadır.

2. Kuramsal Çerçeve

Silahlı devlet dışı aktörlere ilişkin araştırmalar meşruiyeti uzun süre ikincil bir mesele olarak ele almıştır. İlgi; kapasite, finansman, örgüte katılım ve toprak kontrolü üzerinde yoğunlaşmış, nüfusların silahlı yönetimi neden kabul ettiği veya buna neden tahammül ettiği sorusu ise daha az sistematik biçimde incelenmiştir. Bu denge günümüzde değişmiş durumdadır. Klaus Schlichte ve Ulrich Schneckener, silahlı grupların eşzamanlı olarak üç ayrı meşruiyet sorunuyla karşı karşıya olduğunu ileri sürmektedir. Bu gruplar şiddet araçlarına başvurmayı gerekçelendirmek zorundadır. Ahlaki ve maddi destek sağlamak için meşruiyetlerine ilişkin inançlara bağımlıdırlar. Ayrıca iç ve uluslararası hedef kitlelere, çoğu zaman birbiriyle güç bağdaşan iddialarla, aynı anda hitap etmek durumundadırlar.[2] Isabelle Duyvesteyn ise isyancı aktörler açısından meşruiyetin nadiren tek seferde elde edilmiş bir durum olduğunu göstererek bu çerçeveyi genişletmektedir. Meşruiyet, koşullara göre değişen pratikler aracılığıyla sürekli olarak üretilmekte ve aynı anda farklı hedef kitleler tarafından farklı gerekçelerle tanınabilmektedir.[3]

Bu çerçeve, meşruiyetin zorlamanın bir kalıntısı olduğu varsayımını ortadan kaldırdığı için Somali örneği açısından önem taşımaktadır. Meşruiyet yalnızca kuvvetin bir sonucu olsaydı, toprak kaybeden silahlı bir grubun iddiası da kendiliğinden ortadan kalkardı. Ancak mevcut veriler bu görüşü desteklememektedir. El-Şebab, kentsel topraklarının büyük bölümünü kaybetmiş olmasına rağmen Somali'deki olayların nasıl anlaşıldığı üzerinde önemli bir etki gücünü korumaktadır.

İkinci bir literatür, silahlı grupların toprak kontrolüne sahip olduklarında ne yaptıklarını incelemektedir. Zachariah Mampilly, nüfusları kontrol eden isyancıların kamu hizmeti sunan yönetim sistemleri geliştirdiğini ve bu sistemlerin tasarımının sivillerden, iç hiziplerden ve çatışma bölgesinde faaliyet gösteren ulusötesi aktörlerden gelen baskılara yanıt verdiğini göstermektedir.[4] Ana Arjona, savaş dönemlerinde çatışma bölgelerinin her zaman kaotik olmadığını, aksine belirli toplumsal düzen biçimlerinin ortaya çıkabildiğini göstermektedir. Bu nedenle bir çatışmayı anlamak, yalnızca şiddet olaylarını incelemekle değil, aynı zamanda çatışma sırasında toplumsal düzenin nasıl üretildiğini açıklamakla mümkündür.[5] Her iki yak-

2 Klaus Schlichte ve Ulrich Schneckener, "Armed Groups and the Politics of Legitimacy", *Civil Wars*, Cilt 17, Sayı 4, 2015, s. 409-424.

3 Isabelle Duyvesteyn, "Rebels and Legitimacy: An Introduction", *Small Wars and Insurgencies*, Cilt 28, Sayı 4-5, 2017, s. 669-685.

4 Zachariah Cherian Mampilly, *Rebel Rulers: Insurgent Governance and Civilian Life during War*, Cornell University Press, Ithaca, 2011.

5 Ana Arjona, *Rebelocracy: Social Order in the Colombian Civil War*, Cambridge University Press, New York, 2016.

laşım da dikkat edilmesi gereken ortak bir varsayımı paylaşmaktadır. Bu literatürde yönetim, toprağı ön koşul olarak kabul etmektedir. Örgüt, toprağı elinde tuttuğu için yönetmektedir.

Üçüncü bir literatür ise otoritenin tek bir merkezde toplandığı varsayımını gevşetmektedir. Volker Boege ve çalışma arkadaşları, devlet kurumlarının geleneksel, dini ve silahlı otoritelerle bir arada var olduğu ve her birinin davranışları bağlayıcı kılma kapasitesinin bulunduğu ortamları tanımlamak üzere hibrit siyasal düzenler kavramını önermektedir.[6] Bu tür ortamlarda egemenlik, bir aktörün sahip olduğu ve diğerinin yoksun kaldığı bir mülk değildir. Egemenlik, birden fazla aktörün aynı nüfus üzerinde örtüşen iddialarda bulunduğu, üzerinde mücadele edilen bir alandır. Somali, bu yapının zorlu bir örneğini oluşturmaktadır. Federal hükümet, federal üye devletler, klan yapıları, dini otoriteler ve el-Şebab; nüfusun bir bölümü tarafından zaman zaman tanınan iddialar ortaya koymaktadır.

Somali'ye özgü çalışmalar da bu okumayı desteklemektedir. Michael Skjelderup, el-Şebab'ın kadı mahkemelerinin klan otoritesinin yerini almadığını, aksine bu otoriteyi bünyesine katıp onun üzerinden işlediğini ve cihatçı idareyi geleneksel yapılarla birleştiren işlevsel bir düzen ürettiğini göstermektedir.[7] Skjelderup'un örgütün hudud cezalarını uygulamasına ilişkin analizi, ceza infazlarının kamuya açık biçimde sergilenmesinin, grubun kendisini hukuku uygulama kapasitesine sahip bir otorite olarak sunma biçiminin ayrılmaz bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.[8] Mohamed Haji Ingiriis, federal hükümetin istihbarat aygıtının dış hamilere bağımlılık nedeniyle zayıfladığını ve isyancı muadilinin böyle bir kısıtla karşılaşmadığını ileri sürmektedir. Ayrıca yazar, mevcut literatürün örgütün yerine getirdiği devlet işlevlerini olduğundan az değerlendirdiğini savunmaktadır.[9] Christopher Anzalone da aynı bileşimi örgütsel düzeyde göstermektedir. Örgüt, 2008 yılının ortalarından itibaren merkezi ve hiyerarşik bir idari aygıt inşa etmiştir. Bu doğrultuda gölge valilerin denetimindeki bölgesel idareler bünyesinde sivil ilişkiler, vergilendirme, eğitim ve din işleri büroları kurulmuştur. Ayrıca bir polis gücü, mahkeme sistemi, cephe hattı askeri birlikleri ve iç güvenlik yapısı oluşturulmuştur. Aynı zamanda örgüt, pan-Somali milliyetçiliğini ve klan kimliğini bir kenara bırakmamış olup bunları kendi amaçları doğrultusunda kullanmış ve yeniden biçimlendirmiştir. Anzalone bu durumu küryerel (glocal) kimlik olarak adlandırmaktadır.[10]

---

6 Volker Boege, M. Anne Brown, Kevin P. Clements ve Anna Nolan, "On Hybrid Political Orders and Emerging States: What is Failing – States in the Global South or Research and Politics in the West?", Martina Fischer ve Beatrix Schmelzle (der.), *Building Peace in the Absence of States: Challenging the Discourse on State Failure* içinde, Berghof Handbook Dialogue Series No. 8, Berghof Research Center, Berlin, 2009, s. 15-35.

7 Michael Skjelderup, "Jihadi Governance and Traditional Authority Structures: al-Shabaab and Clan Elders in Southern Somalia, 2008-2012", *Small Wars and Insurgencies*, Cilt 31, Sayı 6, 2020, s. 1174-1195, doi 10.1080/09592318.2020.1780686.

8 Michael Skjelderup, "Hudud Punishments in the Forefront: Application of Islamic Criminal Law by Harakat al-Shabaab al-Mujahideen", *Journal of Law and Religion*, Cilt 29, Sayı 2, 2014, s. 317-329.

9 Mohamed Haji Ingiriis, "Insurgency and International Extraversion in Somalia: The National Intelligence and Security Agency (NISA) and Al-Shabaab's Amniyat", *African Security Review*, Cilt 29, Sayı 2, 2020, s. 125-151. Ayrıca bkz. Mohamed Haji Ingiriis, "Building Peace from the Margins in Somalia: The Case for Political Settlement with Al-Shabaab", *Contemporary Security Policy*, Cilt 39, 2018, s. 512-536, doi 10.1080/13523260.2018.1429751.

10 Christopher Anzalone, "Projecting Power: Proto-State-Building by Sunni Islamist Rebel Groups", *MES Insights*, Cilt 12, Sayı 1, Middle East Studies at Marine Corps University, Şubat 2021, s. 2-4.

Bu literatürler birlikte değerlendirildiğinde, üç ayrı yaklaşımdan ziyade bütünlüklü bir çerçeve ortaya çıkmaktadır. Meşruiyet, birden fazla kitleye yönelik olarak sürekli biçimde ortaya konulması gereken bir iddiadır. Yönetim, bu iddiayı ortaya koymanın yollarından biridir. Egemenliğin çekişmeli olduğu ortamlarda ise birden fazla aktör bu iddiayı aynı anda dile getirmektedir. Bu yaklaşımların birleştirilmesinden, mevcut literatürün henüz tam olarak ele almadığı bir soru doğmaktadır. Toprak kontrolüne sahip bir terör örgütü açısından yönetim, meşruiyetin başlıca aracıysa, toprak kaybedildiğinde bu iddiaya ne olmaktadır?

Bu makalede söz konusu iddianın ortadan kalkmadığı, yer değiştirdiği ileri sürülmektedir. İddianın ortaya konulduğu araç, göstermeden temsile dönüşmektedir. Yönetmenin yerini yönetimin tasvir edilmesi, tarihin anlatılması ve şiddet kapasitesinin sergilenmesi almaktadır. Bu ikamenin gerçekleştiği alan medyadır.

Analitik amaçlarla üç meşruiyet kaynağı birbirinden ayrılmaktadır. Bu kaynaklar birbirini dışlamamakta ve örgüt sıklıkla aynı anda birden fazlasına başvurmaktadır. Ayrımın yapılmasının nedeni, her birinin farklı bir ikna zeminine dayanması ve farklı araçlarla taşınmasıdır.

Dini meşruiyet, örgütün otoritesinin İslam hukukunun doğru yorumlanmasından ve uygulanmasından kaynaklandığı iddiasıdır. Bu iddia öncelikle Somalili Müslümanlara, ikincil olarak ise ulusötesi cihatçı bir kitleye yöneltilmektedir. İddia; vaaz, alim kimliği ve yargı pratiği üzerinden taşınmaktadır. İkna gücü, örgütün hem silahlı bir yapı olarak hem de dini açıdan yetkin bir aktör olarak tanınmasına bağlıdır.

Tarihsel ve ulusal meşruiyet, örgütün yabancı ve Hristiyan tahakkümüne karşı Somali direniş geleneğini sürdürdüğü iddiasıdır. Bu iddia, örgütün teolojisini paylaşmayan ancak Etiyopya, Kenya ve Batı müdahalelerine yönelik düşmanlığını paylaşan Somalililere yöneltilmektedir. İddia; anlatı, tarihsel şahsiyetlerin sahiplenilmesi ve güncel olayların daha uzun bir mücadelenin evreleri olarak çerçevelenmesi yoluyla taşınmaktadır.

Performatif meşruiyet ise örgütün otorite iddiasını yalnızca söylem yoluyla değil, eyleme geçme, kurallarını uygulama, cezalandırma, koruma ve düzen sağlama kapasitesini görünür kılarak üretmesini iddia etmektedir. Bu iddia, hasımlar dahil olmak üzere tüm kitlelere aynı anda yöneltilmektedir. İddia; şiddetin ve idari yetkinliğin sergilenmesi üzerinden taşınmaktadır. İkna gücü, iddiaya rıza gösterilmesinden çok, örgütün nüfusun hesaba katmak zorunda olduğu gerçek bir güç olduğunun kabul edilmesine dayanmaktadır.

3. Somali Örneğinde Meşruiyet Üretimi ve Medya

Tablo 2, ampirik kaydı yedi dönem halinde ortaya koymaktadır. Tablonun analizden önce sunulmasının nedeni, ardından gelen üç alt bölümün ortak bir kronoloji üzerinden okunabilmesini sağlamaktır. Alt bölümlerde her bir gömülü birim sırasıyla ele alınmaktadır.

Tablo 2. El-Şebab'ın Medya Stratejisinin Evrimi (2006-2025)

Dönem	Kullanılan Medya Araçları	Hedef Kitle	Mesaj ve Anlatılar	Önemli Olaylar
2006-2008	Kaset vaazları, yerel toplantılar	Yerel Somali nüfusu	Etiyopya karşıtlığı, Selefi cihatçı mesajlar, milliyetçilik	2006 Etiyopya müdahalesi, el-Şebab'ın ortaya çıkışı
2009-2011	FM radyo (Andalus, Somali Wayen), hafıza kartları, Bluetooth paylaşımı, el-Kataib Vakfı videoları	Yerel ve bölgesel nüfuslar, uluslararası cihatçılar	Cihat çağrıları, Batı karşıtı söylem, Somali hükümetine yönelik eleştiriler	Önemli toprak kazanımlarıyla birlikte 2009'da Radyo Andalus'un kurulması
2012-2014	Twitter, YouTube, Facebook, propaganda videoları	Uluslararası ve bölgesel takipçiler, diaspora gençliği	İnfaz videoları, şeriat uygulamaları, alaycı hükümet karşıtı propaganda	Toprak kayıplarının ardından medya stratejisinde değişim
2015-2017	Sosyal medya (Facebook, Twitter, Telegram), çok dilli içerik	Uluslararası sempatizanlar, Kenya kamuoyu, genç savaşçılar	Kenya karşıtı propaganda, duygusal videolar	2016 El Adde saldırısı, 2017'de Daudoo hesabının askıya alınması
2018-2021	Telegram, sahte profiller, gazeteci hesapları	Yerel destekçiler, genç savaşçılar, toplumun tarafsız kesimleri	Tarihsel sömürgecilik karşıtı anlatılar, İslam'ın savunucusu imajı	Telegram'a geçiş, hesapların tekrar tekrar kapatılıp yeniden açılması
2022-2024	Kadın kimlikleri, sahte sivil profiller, şiddet içerikli görseller	Somali hükümeti muhalifleri, gençler, kadınlar, uluslararası medya takipçileri	Duygusal manipülasyon, hükümet imajının zayıflatılması, toplumsal çatışmanın kışkırtılması	2022 sonrasında Cumhurbaşkanı Hasan Şeyh'in terörle mücadele kampanyası
2025	Sahte sivil hesaplar, kadın profilleri, eski videoların yeniden paylaşımı, rehine videoları	Uluslararası toplum, diaspora, Somali iç kamuoyu	Rehineler üzerinden baskı, duygusal propaganda ve meşruiyet inşası	Mart 2025'te dolaşıma giren rehine videosu, sahte kadın hesaplarındaki artış

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.1 Dini Meşruiyet

Dini iddia, üç iddia arasında en eski ve en istikrarlı olandır. Araçları dört kez değişmiş, içeriği ise neredeyse hiç değişmemiştir.

El-Şebab henüz ortaya çıkmadan önce, kurucu kadrosunun içinden geldiği İslamcı akım, mesajını ses kasetleri aracılığıyla dolaşıma sokmaktaydı. 1980'lerin sonlarına doğru Mogadişu camilerinde el-İttihad el-İslami ile bağlantılı vaizler, Barre rejimini görünürde herhangi bir yaptırıma uğramaksızın eleştirmekte ve vaazlarının kayıtları sempatizan esnaf tarafından satılmaktaydı. Bu akımın doktriner içeriği, Selefi fikirler ile Afganistan'daki Sovyet karşıtı cihadın militan damarları tarafından şekillendirilmiş; söz konusu birikim, 1990 yılının sonunda Somalili gaziler tarafından Mogadişu'ya taşınmıştır.[11] Kasetler, diğer malların taşındığı ticari ve akrabalık ağları üzerinden dolaşmıştır. Bir teyp dışında hiçbir altyapı gerektirmeyen bu kayıtlar, hiçbir devlet kurumunun ulaşamadığı hanelere ulaşmıştır. Taşıdıkları iddia, Somali'de dini otoritenin siyasi kurumsal yapının dışında olduğu yönündeydi.

2006 sonrasında araç, kamuya açık toplantılara dönüşmüştür. Vaazlar, çoğunlukla cuma namazlarının ardından açık alanlarda verilmiş ve sıklıkla video gösterimleriyle desteklenmiştir. Kasım 2008'de örgüt, Kismayo ile kuzeyindeki bir dizi kasabayı ele geçirdikten sonra, kurucu liderlerinden birinin yeni bir siyasi ve toplumsal düzeni ilan edişini dinlemeleri için Merka meydanında yüzlerce sakini toplamış olup benzer sahneler yeni ele geçirilen diğer kasabaların meydanlarında da yaşanmıştır.[12] Bu toplantılar aynı anda birden fazla işlev görmüştür. Doktrin aktarılmış, örgüte eleman kazandırılmış, zekat toplanması ve cezaların infazı için bir zemin sağlanmıştır. Toplantı, dini iddia ile yönetim iddiasının ayırt edilemez hale geldiği noktayı oluşturmuştur. Zira örgütün dini otoritesini savunan etkinlik, aynı zamanda bu otoriteyi fiilen sergilemekteydi.

2006-2014 arasında Somali nüfusunun büyük bölümü uygun fiyatlı internet erişiminden yoksundu. Buna karşılık örgütün kendi medya aygıtı erken bir tarihten itibaren çevrimiçi faaliyet göstermekteydi. Bu boşluk, güneydeki kasabalarda faaliyet gösteren küçük medya stüdyoları tarafından doldurulmuştur. Vaaz kayıtları satılmakta ve basit cep telefonlarında oynatılabilen hafıza kartlarına yüklenmekteydi. Materyal daha sonra kullanıcılar arasında Bluetooth aracılığıyla paylaşılmakta olup bu yöntem, merkezi bir dağıtım noktası gerektirmeksizin ve izlenebilecek bir kayıt bırakmaksızın dolaşımı mümkün kılmaktaydı.[13] Teknoloji ilkel, dağıtım modeli ise etkiliydi. Bu model, örgütün yaklaşık yirmi yıl sonra çevrimiçi ortamda benimseyeceği merkeziyetsiz yapıyı farkında olmadan öngörüyordu.

Radyo, dini iddianın en kalıcı aracı olmuştur. Radyo Andalus 2009 yılında kurulmuştur. O tarihten bu yana neredeyse kesintisiz biçimde yayın yapmaktadır. Mogadişu dışındaki Afgoye koridorunda bulunan vericisi, Afrika Birliği ve Somali hükümet güçlerinin Özgür Şebelle Operasyonu kapsamında Mayıs 2012'de Elasha Biyaha'yı ele geçirmesiyle susmuş

11 International Crisis Group, *Somalia's Islamists*, Africa Report No. 100, Brüksel, 12 Aralık 2005, s. 3-6.

12 Anzalone, "Projecting Power", a.g.m., s. 1-2.

13 Bu dönemde yerel medya stüdyolarının ve çevrimdışı dağıtımın rolü için bkz. Christopher Anzalone, *Continuity and Change: The Evolution and Resilience of Al-Shabab's Media Insurgency, 2006 to 2016*, Hate Speech International, Kasım 2016.

olup istasyon, örgütün elinde kalan topraklardan yayınlarına yeniden başlamıştır.[14] 2018 yılına gelindiğinde istasyon Orta Juba'daki Jilib'den yayın yapmaktaydı. Aynı yılın kasım ayında bir hava saldırısı istasyonun binasını yıkmıştır.[15] Örgüt, kısmen diğer yayın kuruluşlarından ele geçirilen ekipmanlarla, ülkenin güneyinde ve orta kesimlerinde istasyonlar işletmeye devam etmektedir. Ayrıca el-Furkan, Andalus ile birlikte faaliyet göstermektedir.[16] Radyonun önemi, güvenilir internet erişimi bulunmayan kırsal nüfusa ulaşmasından ve vaaz formatının dini otoriteyi yazılı veya görsel medyanın sağlayamadığı bir biçimde aktarmasından kaynaklanmaktadır.

Söz konusu iddia, güncel dönemde yeni araçlarla ancak aynı içerikle varlığını sürdürmektedir. Örgüt, yaklaşık olarak "yaya dolaşan alimler" şeklinde çevrilebilecek culumada lugeysa adlandırmasını benimsemiştir. Bu ifade, örgüt mensuplarını silahlı bir yapının üyeleri olmaktan ziyade İslam'ı yayan gezgin din öğreticileri olarak sunmaktadır.[17] Aynı söylem düzeni, örgütün hava harekatlarına verdiği tepkilerde de görülmektedir. Mart 2025 ortasında Jilib'e düzenlenen hava saldırılarının ardından örgüt, kasabanın pazar yerinin vurulduğunu ileri sürmüş, saldırıları Etiyopya'ya atfetmiş ve olayı Somalili Müslümanlara yönelik bir saldırı olarak çerçevelemiştir. Yanan pazar yerine ait görüntüler örgütün kendi medya kolu tarafından dağıtılmıştır.[18] Bağımsız haber kaynakları saldırılardan Etiyopya Hava Kuvvetlerini sorumlu tutmaktadır. Somali hükümeti ise saldırıları doğrulamakla birlikte, bunları uluslararası ortakların bir faaliyeti olarak nitelendirmiş ve pazar yerinde gerçekleşen olaya hiç değinmemiştir. Gazetecilerin örgüt kontrolündeki bölgelere girişi engellendiği için sivil zararın boyutu tespit edilememiştir. Örgüt sözcüsü Ali Dheere, grubu ayrım gözetmeyen şiddete maruz kalan barışçıl bir Müslüman topluluk olarak tanımlamış ve çatışmayı İslam ile düşmanları arasındaki bir mücadele olarak nitelendirmiştir.[19] Analitik açıdan önemli olan, örgütün anlatımının hangi söylem düzeninde kurulduğudur. İleri sürülen iddia, örgütün Somalili Müslümanları temsil ettiği ve hasımlarının İslam düşmanı olduğu yönündedir. Bu, kuruluş dönemindeki kaset kayıtlarının taşıdığı dini iddianın aynısıdır.

Dört analitik kategori üzerinden okunduğunda dini iddia; tutarlı bir otorite kaynağına, kasetten toplantıya, hafıza kartına, radyoya ve sosyal medyaya uzanan değişken bir araca, dönem boyunca Somalili ve Müslüman kalan bir birincil hedef kitleye ve zaman içinde zayıflayan bir toprak kontrolü ilişkisine işaret etmektedir. Toplantı, toprak kontrolünü gerektirmektey-

14 Mohammed Yusuf, "Al-Shabab Radio Station Off the Air in Somali Capital", *Voice of America*, 29 Mayıs 2012. Haber, istasyonun konumunu Afgoye koridorundaki Elasha Biyaha olarak vermekte ve ilerleyişi Özgür Şebelle Operasyonu sırasındaki Afrika Birliği ve Somali hükümet güçlerine atfetmektedir.

15 "Airstrike Destroys Somali al-Shabab Radio Station", *Middle East Monitor*, 19 Kasım 2018. Ayrıca bkz. "Somalia: Airstrike Destroys Al-Shabab Radio Station in Jilib Town", *Garowe Online*, 18 Kasım 2018.

16 Georgia Gilroy, "The Online Frontline: Decoding al-Shabaab's Social Media Strategy", *CTC Sentinel*, Cilt 17, Sayı 1, Ocak 2024.

17 Tunç Demirtaş ve Afifa A. Warsame, *Al-Shabab's Evolving Media Strategy: Narratives, Tools, and Impact (2006-2025)*, SETA Analiz No. 94, SETA Vakfı, Ankara, Nisan 2025.

18 "Ethiopia's Air Force Unleashes Barrel Bombs on Two Towns in South Somalia", *Somali Guardian*, 16 Mart 2025, https://www.somaliguardian.com/news/somalia-news/ethiopias-air-force-unleashes-barrel-bombs-on-two-towns-in-south-somalia/, erişim tarihi: 22 Temmuz 2026.

19 Aynı yer.

di. Kaset ve radyo yayını ise bunu gerektirmemektedir. Bu durum, makalede tanımlanan ikamenin ilk göstergesidir. Örgüt, kalan güçlü bölgeleri dışında kamuya açık toplantılar düzenleme kapasitesini kaybettikçe, aynı dini iddiayı hiçbir toprak gerektirmeyen medya araçlarıyla dile getirme kapasitesini korumuştur.

3.2 Tarihsel ve Ulusal Meşruiyet

Tarihsel iddia, dini iddianın ulaşamadığı bir hedef kitleye hitap etmektedir. Selefi cihatçı doktrini reddeden Somalililer, Etiyopya askerlerinin varlığına, Kenya operasyonlarına ve Somali'nin içişlerine yönelik Batı müdahalesine yine de karşı çıkabilmektedir. Örgüt, bu karşı çıkışı kendi rolünün kabulüne dönüştürmeye tutarlı biçimde çalışmıştır.

Bu iddianın kurucu anı, 2006 Etiyopya müdahalesidir. El-Şebab, direnişini dini yükümlülük ile ulusal savunmayı birleştiren bir çerçevede sunmuş ve bu çerçeveleme, motivasyonları öncelikle teolojik olmayan katılımcıları örgüte kazandırmıştır. Müdahale, örgüte hiçbir doktriner tartışmanın sağlayamayacağı bir unsuru, Somali topraklarındaki yabancı bir orduyu kazandırmıştır.

İddia, Kenya'nın 2011 müdahalesinin ardından bölgesel düzeye taşınmıştır. Örgüt, 2015-2017 arasında Kenya kamuoyuna yönelik sürekli bir kampanya yürütmüştür. Ocak 2016'da Kenya Savunma Kuvvetleri'nin El Adde üssüne düzenlenen saldırı, bu kampanyanın en yaygın biçimde dağıtılan materyalini üretmiştir. El-Kataib, Şubat 2016'da ilk filmi, Nisan 2016'da ise esir alınan Kenyalı askerlerin teşhir edildiği ve sorgulandığı 48 dakikalık bir yapımı yayımlamıştır.[20] Kampanya genelindeki dil seçimi analitik açıdan anlamlıdır. İçeriklerin Somalice, Arapça, İngilizce ve Svahili dillerinde yayımlanması, örgütün hedef kitlelerini tek ve türdeş bir kamu olmaktan ziyade birbirinden farklı gruplar olarak kavradığını ve her birine farklı savlar yönelttiğini göstermektedir.

2018 sonrasında örgüt, Somali tarihindeki şahsiyetlere daha sistematik biçimde başvurmaya başlamıştır. Ahmed Gurey, Seyyid Muhammed Abdullah Hasan, Hasan Barsane ve Beşir Yusuf; Hristiyan ve sömürgeci güçlere karşı süregelen bir direniş geleneğinin öncüleri olarak sunulmuştur. Bu sahiplenme, amacını ele veren seçici bir nitelik taşımaktadır. Anzalone, örgütün kendisinin şiddetle eleştirdiği tasavvufla yakından bağlantılı olan saygın Somali ulusal kahramanlarını Somalili İslami şahsiyetler olarak yeniden kurguladığını ve 1899-1920 yılları arasında İngiliz, İtalyan ve Etiyopya güçlerine karşı savaşan bir tasavvuf önderi olan Seyyid Muhammed Abdullah Hasan'ın bunun en açık örneği olduğunu tespit etmektedir.[21] Örgüt, bu şahsiyetlerin dini mensubiyetlerini görünmez kılmakta ve askeri direnişlerini öne çıkarmaktadır. Bu durum, özensizlikten kaynaklanan bir doktriner tutarsızlık değildir. Ulu-

20 Paul D. Williams, *The Battle at El Adde: The Kenya Defence Forces, al-Shabaab, and Unanswered Questions*, International Peace Institute, New York, Temmuz 2016. Atıfta bulunulan el-Kataib yapımları, 22 Şubat 2016'da yayımlanan "El Adde: Part 1" ile 10 Nisan 2016'da yayımlanan "The Sheikh Abu Yahya al-Libi Raid" adlı yapımlardır. Örgütün saldırıya ilişkin esaret materyallerini sonraki dönemde kullanımı için bkz. "Kenyan Soldier Held Hostage since January 2016 Appears in Shabaab Video", *FDD's Long War Journal*, 10 Mayıs 2017.

21 Anzalone, "Projecting Power", a.g.m., s. 3.

sal söylem düzeninin dini söylem düzeninden bilinçli biçimde ayrıştırılmasıdır. Ayrıca dini iddiayı kendi terimleriyle kabul etmeyecek bir hedef kitleye hitap etmek amacıyla yapılmaktadır.

Aynı mantık, örgütün Gazze'deki savaşı ele alış biçiminde de işlemektedir. El-Şebab, 2023 yılının sonlarından itibaren kendi ağlarını kullanarak Gazze'deki olaylar ile kendi durumu arasında paralellikler kurmakta ve her ikisini de yabancı şiddetine maruz kalan Müslüman nüfus örnekleri olarak sunmaktadır.[22] Bu yaklaşım, sömürgecilik karşıtı çerçeveyi Afrika Boynuzu'nun ötesine taşımakta ve Somali ile önceden hiçbir bağı bulunmayan hedef kitleler arasında örgüte katılım için malzeme sağlamaktadır.

Dört kategori üzerinden değerlendirildiğinde tarihsel iddia, doktriner olmaktan çok ulusal ve medeniyet temelli bir otorite kaynağına dayanmaktadır. Aracı ağırlıklı olarak görsel ve anlatısaldır. Bunlar belgesel tarzı videoları, anma içeriklerini ve güncel olayların çerçevelenmesini kapsamaktadır. Hedef kitleleri üç iddia arasında en geniş olanıdır. Ülke içindeki Somalilileri, Doğu Afrika bölgesini, diasporayı ve giderek artan biçimde küresel Müslüman kamuoyunu içermektedir. Toprak kontrolüyle ilişkisi ise üç iddia arasında en zayıf olanıdır. Zira tarihsel bir anlatı hiçbir toprak gerektirmemektedir. İddianın bu denli dirençli olmasının nedeni de budur. Bu iddia, örgütün en güçlü olduğu dönemde elinin altındaydı ve en zayıf olduğu dönemde de elinin altında kalmaya devam etmektedir.

3.3 Performatif Meşruiyet

Üçüncü iddia kapasiteye ilişkindir. Bu iddiaya göre örgüt eylemde bulunabilmekte, cezalandırabilmekte, koruyabilmekte ve dolayısıyla hesaba katılması gerekmektedir. Bu iddia, toprak kontrolüne en sıkı biçimde bağlı olan iddiadır ve izlediği seyir de buna bağlı olarak en açıklayıcı olanıdır.

El-Kataib Medya Vakfı 2010 yılında kurulmuş olup örgütün resmi görsel-işitsel üretimini gerçekleştirmektedir.[23] Vakfın materyalleri, Küresel İslami Medya Cephesi dahil olmak üzere el-Kaide bağlantılı kanallar aracılığıyla dağıtılmış ve bu durum Somali kaynaklı içeriği ulusötesi cihatçı medya ekonomisinin içine yerleştirmiştir.[24] Örgüt 2007'den itibaren Somalice, Arapça, İngilizce ve Svahili dillerinde içerik üretmiştir. 2008-2010 arasındaki toprak genişlemesi döneminde bu üretimin önemli bir bölümü idari nitelikteydi. Videolar; dini etkinlikleri, Kur'an okuma yarışmalarını ve bayındırlık çalışmalarını belgelemekteydi. Bu materyal, örgütün yetkin biçimde yönettiğini savunmaktaydı ve bunu savunabilmekteydi. Zira örgüt fiilen yönetmekteydi.

22 Gilroy, a.g.m.

23 Anzalone, "Framing Insurgency and the Rebel Proto-State", a.g.m.

24 Aoife McCullough, *The Legitimacy of States and Armed Non-State Actors: Topic Guide*, Governance and Social Development Resource Centre, University of Birmingham, Birmingham, Temmuz 2015, "Traditional/Social Media and Legitimacy" bölümü, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08989ed915d3cfd0002c6/Legitimacy.pdf, erişim tarihi: 1 Nisan 2025. McCullough, el-Kataib'in Küresel İslami Medya Cephesi olarak bilinen el-Kaide yayın organı aracılığıyla dağıtılan, profesyonelce kurgulanmış uzun metrajlı filmler ürettiğini kaydetmekte ve Radyo el-Andalus ile Somali Wayen'i örgütün işlettiği istasyonlar arasında saymaktadır.

Üretimin niteliği 2011 sonrasında değişmiştir. Örgüt kentsel toprakları kaybettikçe, yayımlanan içeriklerde infazlar ve hudud cezalarının uygulanması daha görünür hale gelmiştir. Skjelderup'un analizi, İslam ceza hukukunun kamuya açık biçimde uygulanmasının, örgütün kendisini hukuku uygulama kapasitesine sahip bir otorite olarak sunmasında merkezi bir yer tuttuğunu göstermektedir.[25] 2011 sonrasındaki değişimin işaret ettiği husus, kapasiteyi göstermenin iki yolu arasındaki dengenin değişmesidir. İdari yetkinlik, işleyen bir idareyi gerektirmektedir. Cezalandırma kapasitesi ise yalnızca cezalandırma kapasitesini gerektirmektedir.

Eylül 2013'te Nairobi'deki Westgate Alışveriş Merkezi saldırısının canlı olarak aktarılması yeni bir gelişme oluşturmuştur. Örgüt, devam eden bir operasyon sırasında güncellemeler yayımlamak için Twitter'ı kullanmış ve idari içeriklerinin hiçbir zaman ulaşamadığı ölçekte uluslararası ilgi elde etmiştir.[26] Ken Menkhaus, o dönemde bu görünürlüğün örgüt açısından riskler taşıdığını, zira liderlik kademesindeki anlaşmazlıkların ve münferit hesaplardan yayılan tutarsız mesajların dış gözlemciler tarafından görünür hale geldiğini tespit etmiştir.[27] Bu değerlendirme, yazıldığı dönem için isabetliydi. Ancak 4. bölümde ele alındığı üzere, sonrasında yaşanan örgütsel değişikliklerle geçerliliğini yitirmiştir.

Rehine materyalleri de aynı kategoriye girmekle birlikte, mevcut yorumların çoğu zaman göz ardı ettiği bir kayıt düşülmesini gerektirmektedir. Mart 2025'te YouTube'da, Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) için çalışan ve Mayıs 2018'de kuruluşun Mogadişu yerleşkesinden kaçırılan, durumu hakkında yaklaşık yedi yıl boyunca doğrulanmış hiçbir bilgi edinilemeyen Alman hemşire Sonja Nientiet'in yer aldığı bir video yayımlanmıştır.[28] Videoda Nientiet, kendisini alıkoyanların taleplerini açıkça ortaya koyduklarını ve harekete geçilmemesi halinde hayatından endişe ettiğini ifade etmektedir.

Bu kaçırma olayının sorumluluğu tespit edilememiştir. Somali güvenlik yetkilileri, ICRC yerleşkesini korumakla görevlendirilen özel güvenlik biriminin bir mensubunu olayın şüpheli organizatörü olarak belirlemiş ve vakayı en başından itibaren iç kaynaklı bir olay olarak ele almıştır.[29] 2025 videosuna ilişkin haberler, Nientiet'i alıkoyanların el-Şebab veya IŞİD ile herhangi bir bağlantıyı reddettiğini aktarmaktadır.[30] Dolayısıyla bu vaka, el-Şebab'ın kapasitesinin kanıtı değildir ve bu şekilde sunulmaması gerekmektedir. Vakanın burada ele alın-

25 Skjelderup, "Hudud Punishments in the Forefront", a.g.m., s. 317-329.

26 David Mair, "#Westgate: A Case Study: How al-Shabaab Used Twitter during an Ongoing Attack", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 40, Sayı 1, 2017, s. 24-43.

27 Ken Menkhaus, "Al-Shabaab and Social Media: A Double-Edged Sword", *The Brown Journal of World Affairs*, Cilt 20, Sayı 2, 2014, s. 309-327.

28 Liban Osman, "Sonja Nientiet, German ICRC Nurse Held Hostage in Somalia for Nearly 7 Years", YouTube videosu, 5.34, 26 Mart 2025, https://www.youtube.com/watch?v=ME2QcbB5Gio, erişim tarihi: 1 Nisan 2025.

29 Somali güvenlik yetkilileri, ICRC yerleşkesini korumakla görevlendirilen özel güvenlik şirketinin bir mensubunu kaçırma olayının şüpheli organizatörü olarak belirlemiştir. Bkz. "Somalia Identifies Suspect in Kidnapping of German Nurse", *Africanews*, 4 Mayıs 2018.

30 "Somalia: German Nurse Kidnapped in 2018 Calls for Help", *Africanews*, 28 Mart 2025. Ayrıca bkz. "German Nurse Abducted in Mogadishu Pleads for Release in Video after Seven Years", *Hiiraan Online*, 27 Mart 2025.

masının nedeni, videonun örgütün ağları içindeki dolaşımının farklı bir pratiği, yani örgütün kendi üretmediği materyali sahiplenmesini örneklemesidir. Somali'deki yabancı personelin savunmasızlığını gösteren içerik, örgüt tarafından üretilmiş olsun ya da olmasın, devlet otoritesinin sınırlarına ilişkin örgüt iddiasına hizmet etmektedir. Analitik nokta, üretime değil dağıtıma ilişkindir. Bu ikisinin birbirine karıştırılması, örgütün erişim gücünün abartılmasına yol açmaktadır.

Dört kategori üzerinden bakıldığında performatif iddia, gösterilmiş kabiliyete dayanmaktadır. Aracı ağırlıklı olarak görseldir. Hedef kitleleri destekçilerin yanı sıra hasımları da kapsamaktadır ve bu özellik onu diğer iki iddiadan ayırmaktadır. Toprak kontrolüyle ilişkisi ise en yakın ve en ters yönlü olandır. Kontrol azaldıkça iddianın içeriği yönetmekten cezalandırmaya, ardından da devletin zayıflığını gösteren ve başkaları tarafından üretilmiş materyallerin dolaşıma sokulmasına kaymıştır. Her adım, iddianın kendisini korurken, örgütün bu iddiayı ortaya koyabilmek için fiilen sahip olması gereken kapasite miktarını azaltmaktadır.

4. Karşılaştırmalı Analiz ve Tartışma

4.1 Karşılaştırma

Tablo 3, üç gömülü birimi yan yana koymakta ve 2022 sonrasında ortaya çıkan, dördüncü bir kaynak oluşturmaktan çok üç kaynağın tamamını kesen kaynak gizleme tekniğini de tabloya eklemektedir.

Tablo 3. Üç Meşruiyet Kaynağının Dönem Boyunca Karşılaştırması

Meşruiyet kaynağı	**Zaman içindeki araçlar**	**Toprağa bağımlılık**	**Değişimin yönü (2006-2025)**	**Toprak kaybı karşısındaki direnç**
Dini	Kaset, kamuya açık toplantı, hafıza kartı, FM radyo, sosyal medyada vaaz içerikleri	Özgün biçiminde yüksek; zira toplantı toprak gerektirmekteydi	İçerik değişmemiş, araç dört kez değişmiştir	Araçların ikamesiyle korunmuştur
Tarihsel ve ulusal	Belgesel video, çok dilli yayınlar, direniş şahsiyetlerinin sahiplenilmesi, dış çatışmaların çerçevelenmesi	Hiçbir dönemde bulunmamaktadır	İçerik değişmemiş; kapsam Somali'den Doğu Afrika'ya, ardından küresel Müslüman kamuoyuna genişlemiştir	En yüksek düzeydedir; zira toprak gerektirmemektedir
Performatif	Yönetim belgeleme içerikleri, infaz ve hudud görüntüleri, canlı saldırı aktarımı, esaret materyallerinin dolaşımı	En yüksek ve en ters yönlü olandır	İçerik, yönetimin gösterilmesinden cezalandırmanın gösterilmesine, ardından örgütün üretmediği materyallerin dolaşıma sokulmasına kaymıştır	Gösterilen kapasitenin eşiği düşürülerek korunmuştur
Kaynağın gizlenmesi (2022 sonrası)	Sahte sivil ve kadın kimlikli hesaplar, yeniden paylaşılan arşiv materyali, resmi sayfalara yazılan yorumlar	Bulunmamaktadır	Dördüncü bir kaynak değil, üç kaynağın tamamına uygulanan yeni bir tekniktir	Erişim açısından etkili, örgütün kendi adıyla ortaya koyduğu iddia açısından aşındırıcıdır

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3, üçüncü bölümün bulgularını materyalin okunmasında kullanılan kategoriler üzerinden düzenlemektedir. Tablodan üç örüntü ortaya çıkmaktadır.

Birincisi, araçların istikrarsızlığına karşın içeriğin istikrarıdır. Kurucu kadronun kaset kayıtları üzerinden ilerleyen dini iddia ile 2025'te bir Telegram kanalı üzerinden ilerleyen dini iddia, özü itibarıyla aynı iddiadır. Dolayısıyla örgütün medya tarihini platformlara göre düzenleyen analizler, bu tarihin en az istikrarlı boyutunu yakalamaktadır. Teknoloji, iddianın nasıl yol aldığını göstermekte; neyin değiştiğini ise göstermemektedir.

İkincisi, toprak kontrolü ile iletişim yatırımı arasındaki ters ilişkidir. Örgüt 2006-2011 arasında toprak bakımından genişlemiş ve medya aygıtı görece basit kalmıştır. 2011 sonrasında

ise kentsel varlığının büyük bölümünü kaybetmiş olup buna karşılık üretimi daha profesyonel, daha çok dilli hale gelmiş ve daha geniş biçimde dağıtılmıştır. Anzalone'un bu döneme ilişkin çalışması, söz konusu profesyonelleşmeyi ayrıntılı biçimde belgelemektedir.[31] Bu örüntü, medya isyanın bir eşlikçisi olarak anlaşıldığında açıklanması güç bir görünüm sunmaktadır. Medya yönetimin ikamesi olarak anlaşıldığında ise açıklama kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü örüntü, üç iddianın farklılaşan direnç düzeylerine ilişkindir. Dini iddia, toplantının toprak gerektirmesi nedeniyle özgün biçiminde toprağa en bağımlı olandır ve araç değiştirerek varlığını sürdürmüştür. Performatif iddia, içeriği itibarıyla toprağa en bağımlı olandır ve gösterdiği şeyi değiştirerek varlığını sürdürmüştür. Tarihsel iddia ise hiçbir zaman toprağa bağımlı olmamış ve buna bağlı olarak en az uyarlanma gerektirmiştir. Tarihsel iddianın örgütün yakın dönem üretimindeki görece belirginliği bu durumdan kaynaklanmaktadır.

4.2 Kaynağın Gizlenmesi ve Meşruiyet Açığı

Dördüncü bir gelişme, üç birimin kapsamına tam olarak oturmamakta ve ayrı biçimde ele alınmayı gerektirmektedir.

2013 sonrasında örgütün kamuya açık hesaplarının sürdürülmesi giderek güçleşmiştir. Twitter, aralarında öne çıkan @HSMPress'in de bulunduğu hesapları kapatmıştır. Haziran 2017'de platform, Somali'deki militan faaliyetler hakkında haber aktaran ve geniş bir takipçi kitlesi edinen Daudoo adlı hesabı askıya almıştır.[32] Dönemin Somali Enformasyon Bakanı askıya alma kararını memnuniyetle karşılamış ve hesabın el-Şebab propagandası yaydığını belirtmiştir. Kimliği bilinmeyen hesap sahibi ise suçlamayı reddetmiş, kendisini Mogadişu'dan tehdit altında haber geçen serbest bir gazeteci olarak tanımlamış ve hesabın doksan iki binin üzerinde takipçisi olduğunu ifade etmiştir.[33] Söz konusu ilişkilendirme hiçbir zaman bağımsız biçimde doğrulanamamıştır. Dolayısıyla olay burada kesinleşmiş değil, tartışmalı bir vaka olarak sunulmaktadır. Vakanın önemi, tartışmanın aldığı biçimden kaynaklanmaktadır. Tartışmanın konusu, el-Şebab hakkında haber verdiğini iddia eden bir hesaptı ve örgütün sonraki ağları da bu biçimi almıştır.

Açık platformlardaki denetimin artmasının ardından örgüt, faaliyetlerinin önemli bir bölümünü Telegram'a taşımıştır. Örgüt, bireysel gazetecilerle doğrudan temas kurmak amacıyla bu platformu önceki on yılın ortalarından itibaren zaten kullanmaktaydı. Günümüzde Telegram,

31 Anzalone, "Framing Insurgency and the Rebel Proto-State", a.g.m. Ayrıca bkz. Alta Grobbelaar, "Media and Terrorism in Africa: Al-Shabaab's Evolution from Militant Group to Media Mogul", *Insight on Africa*, Cilt 15, Sayı 1, 2023, s. 7-22.

32 Robyn Kriel, "TV, Twitter, and Telegram: Al-Shabaab's Attempts to Influence Mass Media", *Defence Strategic Communications*, Cilt 4, Bahar 2018, s. 36-38. Kriel, Somali'de görev yapan stratejik iletişim uzmanlarının hesabı el-Şebab yanlısı bir varlık olarak tanımladığını, hesabın örgütle bağlantısının hiçbir zaman kesin biçimde kanıtlanamadığını ve hesap sahibinin örgüte yönelik hiçbir sempati veya destek beyanında bulunmadığını kaydetmektedir.

33 "Somalia: Info Minister Hails Suspension of Controversial Twitter Account as Holder Breaks Silence over Ban", Radio Dalsan, 21 Haziran 2017, allAfrica tarafından yayımlanmıştır, https://allafrica.com/stories/201706210121.html, erişim tarihi: 22 Temmuz 2026. Takipçi sayısı, hesap sahibinin beyan ettiği rakamdır.

Facebook ile birlikte örgütün iki ana kanalından birini oluşturmaktadır.[34] Bu geçiş örgütün iletişimini güvence altına almıştır. Ancak bu makalede savunulduğu üzere, erişimini daraltmıştır. Telegram içerikleri açık kamuoyuna değil, abonelere ulaştırmaktadır. Bu yapı, kararlı destekçiler arasında eşgüdüm ve örgüte katılım açısından elverişlidir; ancak kendiliğinden kararsız hedef kitlelere ulaşmamakta ve içeriğin örgütün kendi ağlarının ötesinde varlığını sürdürmesini sağlamamaktadır. Yapılan takas güvenlik ile ikna arasındaydı ve örgüt bu takasta ikna gücünden vazgeçmiştir.

Georgia Gilroy'un 2023 yılı boyunca örgütün çevrimiçi davranışına ilişkin yürüttüğü ayrıntılı izleme çalışması, bu duruma yanıt olarak ortaya çıkan yapıyı belgelemektedir. Örgütün ağları katmanlar halinde düzenlenmiştir. Kanaat belirleyici olarak tanımlanan az sayıda çekirdek hesap, gazetecilik görünümüne sahip ve açık biçimde isyancı yanlısı içerikler üretmekte, saldırıları sıklıkla dakikalar içinde duyurmaktadır. Daha kalabalık bir çoğaltıcı hesap grubu ise bu içeriği yeniden üretip dolaşıma sokmakta ve düşmanca yorumlarla, özgün gönderilerin platform algoritmaları içindeki görünürlüğünü artıracak biçimde etkileşime girmektedir. Yıl boyunca örgütle ilişkili iki yüz elliden fazla Telegram kanalı ve yüz doksandan fazla Facebook hesabı tespit edilmiştir. Platformlar tarafından kaldırılan hesaplar saatler içinde yenileriyle değiştirilmiş ve platformlar arasında kurulan paralel ağlar, yasaklanan bir hesabın takipçi kitlesini hızla yeniden oluşturmasına imkan tanımıştır.[35]

Bu tablodan iki tespit çıkmaktadır. Birincisi, Menkhaus'un 2014 tarihli değerlendirmesinin örgütsel değişimle aşılmış olmasıdır. Menkhaus'un işaret ettiği risk, yani açık platformların iç anlaşmazlıkları görünür kılması ve örgütün mesajını parçalaması, gerçek bir riskti. Örgüt bu riski, az sayıda yetkili ses üzerindeki kontrolü merkezileştirirken dağıtımı merkeziyetsizleştirerek gidermiştir. İkincisi, Somali hükümetinin yanıtının bu yapıyla örtüşmemesidir. Ağustos 2023'te Telegram ve TikTok'a getirilen yasaklar örgütün ağları üzerinde sınırlı etki yaratmış ve örgütün devlet sansürüne ilişkin iddialarına malzeme sağlamıştır.[36]

2022 sonrasında görünür hale gelen gelişmeler bu mantığı ileriye taşımaktadır. Stratejik Diyalog Enstitüsü (ISD) tarafından 2022'de yayımlanan bir Facebook ağları araştırması, moderasyona rağmen el-Şebab bağlantılı hesapların platformdaki varlığını sürdürdüğünü belgelemiş ve sıradan sivil görünümünün başlıca denetimden kaçınma tekniği olarak kullanıldığını tespit etmiştir.[37] Mart 2025'te yürütülen izleme çalışmaları ise yeni bir gelişmeyi kayda geçirmiştir. Kadın isimleri kullanan ve profil görselleri şarkıcılar, gazeteciler ve internet fenomenleri gibi tanınmış kişilerden alınan hesaplar ortaya çıkmıştır. 2008 ve 2009 tarihli eski materyaller yeniden dolaşıma sokulmuştur. Resmi hükümet sayfalarına, sıradan

34 Kriel, a.g.m., s. 11-13. Telegram ile Facebook arasındaki güncel denge için bkz. Gilroy, a.g.m.

35 Gilroy, a.g.m.

36 Gilroy, a.g.m. Gilroy, Somali hükümetinin Ağustos 2023'te getirdiği Telegram ve TikTok yasağının örgütün ağları üzerindeki sınırlı etkisini ve yasağın örgüt tarafından devlet sansürü iddialarını ileri sürmek için kullanılmasını belgelemektedir.

37 Institute for Strategic Dialogue, *Under-Moderated, Unhinged and Ubiquitous: Al-Shabaab and the Islamic State Networks on Facebook*, ISD, Londra, 14 Haziran 2022.

ve memnuniyetsiz vatandaş üslubuyla yorumlar yazılmıştır.[38] Bu tekniklerin amacı, tespit edilme olasılığını azaltmak ve muhalefetin silahlı bir örgütten ziyade Somali toplumunun içinden doğduğu izlenimini oluşturmaktır. Toplumsal cinsiyete ilişkin varsayımlar da bu hesaplamanın bir parçasıdır. Zira kadın olarak görünen hesaplar hem otomatik sistemlerin hem de insan gözlemcilerin daha az denetimine tabi tutulmaktadır.

Analitik soru, bu gizlemenin neye işaret ettiğidir. Bir okuma, gizlemeyi iletişimsel gelişkinliğin kanıtı olarak ele almaktadır. Buna göre örgüt; platform moderasyonunu, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ve algoritmik çoğaltmayı kavramış ve kendisini sınırlamaya çalışan kurumlardan daha hızlı uyum sağlamıştır. Bu okuma, tekniğin betimlenmesi bakımından doğrudur.

Ancak bir meşruiyet değerlendirmesi olarak ikna edici değildir. Mesajının kabul görmesi için kendi adını mesajından çıkarmak zorunda kalan bir örgüt, o adın itibarına ilişkin önemli bir hususu kabullenmiş olmaktadır. Örgüt, toprak kontrolü döneminde materyallerini imzalamaktaydı. El-Kataib yapımları tanınabilir bir kimlik taşımaktaydı ve vaazın anlamı, onu örgütün bir mensubunun vermesinden kaynaklanmaktaydı. Otorite iddiası ile iddia sahibinin kimliği birbirinden ayrılamaz durumdaydı. Zira iddia, yönetme hakkının bu örgüte ait olduğu yönündeydi. Hükümetten duyduğu memnuniyetsizliği dile getiren anonim bir hesap ise böyle bir iddia ortaya koymamaktadır. Bu hesap, hükümetin daha az güvenilir göründüğü bir ortam oluşturmaktadır. Bu ise farklı ve daha küçük bir hedeftir.

Dolayısıyla makalede kaynağın gizlenmesi başarı olarak görülmemektedir. Aksine meşruiyet açığının bir belirtisi olarak okunmaktadır. Örgütün olayların nasıl anlaşıldığını biçimlendirme kapasitesi muhtemelen artmıştır. Kendi adıyla meşru bir otorite olarak kabul görme kapasitesi ise muhtemelen azalmıştır. Bunlar birbirinden ayrı sonuçlardır ve literatür bu ikisini birbirine karıştırma eğilimi göstermektedir.

4.3 Devletin Enformasyon Konumu

Örgütün iletişimsel konumu, kısmen hükümetin henüz yapmadıklarının bir sonucudur. Önemli olayların ardından resmi açıklamalar sıklıkla gecikmektedir. Bu arada geçen sürede örgütün olay anlatımı dolaşıma girmekte ve yerleşmektedir. Anzalone bu mekanizmayı doğrudan belgelemektedir. Örgüt, kayıp rakamları ve saldırıların kronolojisi konusundaki resmi şeffaflığın yokluğunu veya sınırlılığını kullanmakta olup bu yokluk, örgütün kendi mesajlarının resmi anlatıya ilişkin şüpheleri derinleştirmesini kolaylaştırmaktadır.[39] Gecikme, kamuoyu tarafından çoğu zaman gizleme olarak yorumlanmakta ve bu durum devlet iletişimine yönelik güvensizliği genel olarak pekiştirmektedir.

Bu durumun temelinde kurumsal yapının güçlendirilme ihtiyacı yatmaktadır. Ingiriis, federal istihbarat aygıtının dış hamilere bağımlılık nedeniyle isyancı muadiline kıyasla etkinliği-

38 Demirtaş ve Warsame, a.g.e.

39 Christopher Anzalone, "Addressing the Enemy: Al-Shabaab's PSYOPS Media Warfare", *CTC Sentinel*, Cilt 13, Sayı 3, Mart 2020.

ni azaltan bir biçimde şekillendiğini savunmaktadır.[40] Stratejik iletişim ise daha da az ilgi görmüştür. Mary Harper'ın iletişim mücadelesine ilişkin değerlendirmesi, birçok Somali-li'nin örgütün mesajlarını federal hükümetin ve uluslararası ortaklarının mesajlarından daha ikna edici bulduğunu ortaya koymuştur.[41] Örgütün mesajlarıyla mücadele etmekle görev-lendirilen personel, sıklıkla yetersiz kaynaklarla çalışmakta ve güvenilir bir hızlı yanıt kapa-sitesinin gerektirdiği mesleki eğitime ihtiyaç duymaktadır.

Bir diğer etken Somali dışında işlemektedir. Örgüt, kendi olay yorumunu uluslararası haber-cilik içine yerleştirmeye çalışmakta ve bunu, kendi medyasını düşmanlarının gizlemelerini ve uluslararası gazetecilerin suç ortaklığını düzelten doğru bir kaynak olarak sunarak yap-maktadır.[42] Bu çerçevelemenin başarılı olduğu durumlarda, örgütün iddiaları normal şartlarda ulaşamayacağı hedef kitlelere yayılır ve ek bir dış meşruiyet kazanır. Bu süreç; muhabirlerle kurulan doğrudan temaslar, yorumcular veya diaspora hesaplarının materyali yeniden dolaşı-ma sokması sayesinde gerçekleşir.

4.4 Tartışma

Bu analizden dört soru doğmaktadır.

Birinci soru, yukarıda ele alınan gizlemenin nasıl yorumlanacağına ilişkindir. Anlaşmazlık, iyi belgelenmiş olan örgütün çevrimiçi davranışına ilişkin olgulardan ziyade bu olguların neye işaret ettiği hakkındadır. Etkiyi erişimle ölçen değerlendirmeler, örgütün başarılı ol-duğu sonucuna varacaktır. Meşruiyeti kendi adıyla kabul görmeyle ölçen değerlendirmeler ise bunun tersi sonucuna ulaşacaktır. Her ikisi de farklı hususlarda haklı olabilir.

İkinci soru, isyancı yönetimi literatüründeki toprak varsayımına ilişkindir. Mampilly ve Ar-jona, analizlerini isyancıların kontrol ettikleri nüfusları yönettiği önermesi üzerine kurmak-tadır. Somali örneği, otorite iddialarının kontrolün kaybedildiği noktanın çok ötesinde medya aracılığıyla sürdürülebildiğini ve ortaya çıkan yapının ne yönetim ne de yönetimin yokluğu olduğunu göstermektedir. Bu durum, toprak temelli isyanı doğru biçimde betimleyen mevcut literatürü çürütmemektedir. Literatürün henüz geliştirmediği bir kategoriye, yönetimin tem-silinin yönetim pratiğinin yerine geçtiği bir kategoriye işaret etmektedir. Bu ikamenin süresiz biçimde sürdürülüp sürdürülemeyeceği ya da düzenli aralıklarla fiili bir gösterim olmaksızın zayıflayıp zayıflamayacağı, Somali örneğinin henüz yanıtlayamadığı açık bir sorudur.

Üçüncü soru ölçüme ilişkindir. Mogadişu'da kamusal söz dağarcığında gözlenen değişimler, yani bazı sakinlerin örgütü terörist olarak tanımlamaktan silahlı grup gibi daha nötr ifadelere veya örgütün kendi adlandırmasına yönelmesi, bu çalışmanın dayandığı izleme raporlarında

40 Ingiriis, "Insurgency and International Extraversion in Somalia", a.g.m.

41 Mary Harper, "Is Anybody Listening? Al-Shabaab's Communications", Michael Keating ve Matt Waldman (der.), *War and Peace in Somalia: National Grievances, Local Conflict and Al-Shabaab* içinde, Oxford University Press, Oxford, 2019.

42 Anzalone, "Addressing the Enemy", a.g.m. Örgütün kendi materyalleri, uluslararası gazetecileri Batılı hükümet anlatılarının ya suç ortağı ya da farkında olmayan araçları olarak sunmakta; kendi medyasını ise bunun düzelticisi olarak konumlandırmaktadır.

kayda geçirilmiş olup sıklıkla artan kabulün kanıtı olarak yorumlanmaktadır. Bu çıkarıma ihtiyatla yaklaşılması gerekmektedir. Örgütün suikastlar düzenlediği bir ortamda, insanların kamusal alanda konuşma biçimlerindeki değişim, inançlarındaki herhangi bir değişimden çok kişisel güvenliğe ilişkin bir hesaplamayı yansıtıyor olabilir. Rızanın ihtiyattan ayırt edilmesi, doküman temelli araştırmanın sağlayamayacağı yöntemler gerektirmektedir ve bu ayrım, örgütün fiilen ne kadar meşruiyet kazandığına ilişkin her değerlendirme açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma, örgütün neyi ve nasıl iddia ettiğini ortaya koyabilmektedir. Bu iddialara ne ölçüde inanıldığını ise ortaya koyamamaktadır.

Dördüncü soru aktarılabilirliğe ilişkindir. Somali; oldukça gelişmiş bir klan sistemi, uzun bir devlet çöküşü dönemi, süreklilik arz eden yabancı askeri müdahaleler ve sözlü otoriteye özel bir ağırlık kazandıran sözlü gelenek gibi genelleştirilemeyecek özelliklere sahiptir. Bu koşullar, örgütün benimsediği somut araçları biçimlendirmiştir. Ancak temel mekanizma, yani toprak kaybeden silahlı bir aktörün meşruiyet üretimini enformasyon ortamına kaydırması, açık biçimde bu koşullara bağlı görünmemektedir. Sahel'de faaliyet gösteren gruplar; çekişmeli devlet otoritesi, yabancı müdahale ve genişleyen mobil bağlantısallıktan oluşan benzer bir bileşimle karşı karşıyadır. Aynı ikamenin orada da gerçekleşip gerçekleşmediği, bu çalışmanın ileri sürebileceği bir iddia değil, karşılaştırmalı araştırmaların konusu olan bir sorudur.

5. Sonuç

Bu makalede el-Şebab'ın 2006-2025 dönemindeki medya stratejisi, değişen kısıtlar altında meşruiyet üretmeye yönelik bir mekanizma olarak okunmuştur. Bu okumadan üç bulgu çıkmaktadır.

Birincisi, örgütün iddialarının içeriği büyük ölçüde istikrarlı kalırken araçlarının defalarca değişmiş olmasıdır. Kurucu kadronun kaset kayıtlarında mevcut olan dini, tarihsel ve performatif iddialar, örgütün bugünkü üretiminde mevcut olan iddialarla aynıdır. Platformlara göre düzenlenen analizler, bu tarihin yüzeyini yakalamakta, yapısını ise gözden kaçırmaktadır.

İkincisi, toprak kontrolü ile iletişim çabası arasındaki ilişkinin paralel değil ters yönlü olmasıdır. Örgüt, medyaya en yoğun yatırımı, üzerinde yönetim uyguladığı toprakları kaybettiği dönemde yapmıştır. Medya yönetime eşlik etmemiş, onun yerine geçmiştir.

Üçüncüsü, 2022 sonrasında kaynağın gizlenmesine yönelik eğilimin, teknik bir uyarlamadan ziyade niteliksel bir kopuş oluşturmasıdır. Mesajının kabul görmesi için adını mesajından çıkaran bir örgüt, talep ettiği şeyi de değiştirmiş olmaktadır. Örgüt artık öncelikli olarak meşru bir otorite olarak tanınma arayışında değildir. Rakibinin güvenilirliğini azaltma arayışındadır. Bu hedefe daha az kaynakla ulaşılabilecektir ve bu, daha küçük bir hedeftir.

Bu çalışmada Somali politikaları açısından bazı çıkarımlar sunulmaktadır. Önemli olayların ardından resmi açıklamalardaki gecikme, bu analizde tespit edilen en önemli zayıflıktır. Zira örgütün olay anlatımının yerleştiği zaman aralığını oluşturan bu gecikmedir. Doğrulanmış

bilgiyi dakikalar içinde yayımlayabilecek, eğitimli bir hızlı yanıt kapasitesi, bir belirtiyi değil yapısal bir sorunu giderecektir. Hükümet kurumları tarafından geliştirilen karşı mesajların ikna gücü, bu kurumlara duyulan güvenin kendisinin tartışmalı olduğu ortamlarda sınırlı kalmaktadır. Bu durum; dini otoritelerin, klan büyüklerinin, kadın örgütlerinin ve gençlik ağlarının, örgütün dini ve tarihsel iddialarıyla mücadelede resmi iletişimden daha elverişli bir konumda bulunduğuna işaret etmektedir. Platformlara getirilen kısıtlamalar örgütün ağlarını daraltmamış ve örgütün sansür iddialarına malzeme sağlamıştır. Somali diasporasının büyüklüğü ve materyal dolaşımındaki rolü dikkate alındığında, bu toplulukların yaşadığı devletlerle iş birliği, genel bir temenni değil pratik bir gerekliliktir.

Üç gelişmenin yaşanması muhtemel görünmektedir. Örgüt, geçmişteki her teknolojik değişime hızla uyum sağlamıştır; benzer bir yaklaşımı üretken yapay zekâ karşısında da sergilemeyeceğini düşünmek için hiçbir neden yoktur. Sentetik içerik, örgütün günümüzde bağımlı olduğu sahte sivil hesapların maliyetini düşürecek ve doğrulamayı daha da güçleştirecektir. Moderasyon kapasitesi sınırlı platformlara doğru göçün sürmesi muhtemeldir; zira örgüt bu tür hizmetleri kullanmaya çoktan başlamıştır. Kadınlara ve gençlere özel olarak yöneltilen içeriklerin genişlemesi de olasıdır. Zira ekonomik ve siyasi hoşnutsuzluğun en yoğun olduğu ve örgütün mevcut ağlarının en zayıf kaldığı kesimler bunlardır.

Daha geniş çıkarım, devlet dışı silahlı aktörlerin nasıl incelendiğine ilişkindir. İsyancı yönetimi literatürü, isyancıların toprak kontrolüne sahip olduklarında ne yaptıklarına dair ayrıntılı bir çerçeve üretmiştir. Ancak bu literatürün, toprağı kaybettiklerinde ve ortadan kalkmayı reddettiklerinde ne yaptıklarına ilişkin söyleyecekleri daha sınırlıdır. Somali örneği, otorite iddiasının, toprak gerektirmeyen araçlarla sürdürülerek bu otoriteyi kullanma kapasitesinden daha uzun ömürlü olabildiğini göstermektedir. Böyle bir iddianın düzenli aralıklarla fiili bir gösterim olmaksızın süresiz biçimde sürdürülebilir olup olmayacağı, bu çalışmadan doğan ve gelecekteki karşılaştırmalı araştırmaların ele alması gereken sorudur.

Kaynakça

"Airstrike Destroys Somali al-Shabab Radio Station", *Middle East Monitor*, 19 Kasım 2018.

Anzalone, Christopher. "Addressing the Enemy: Al-Shabaab's PSYOPS Media Warfare", *CTC Sentinel*, Cilt 13, Sayı 3, Mart 2020.

Anzalone, Christopher. *Continuity and Change: The Evolution and Resilience of Al-Shabab's Media Insurgency, 2006 to 2016*, Hate Speech International, Kasım 2016.

Anzalone, Christopher. "Framing Insurgency and the Rebel Proto-State: Al-Shabaab's Media and Information Operations", *The Journal of the Middle East and Africa*, Cilt 12, Sayı 3, 2021, doi 10.1080/21520844.2021.1962144.

Anzalone, Christopher. "Projecting Power: Proto-State-Building by Sunni Islamist Rebel Groups", *MES Insights*, Cilt 12, Sayı 1, Middle East Studies at Marine Corps University, Şubat 2021.

Arjona, Ana. *Rebelocracy: Social Order in the Colombian Civil War*, Cambridge University Press, New York, 2016.

Boege, Volker, M. Anne Brown, Kevin P. Clements ve Anna Nolan. "On Hybrid Political Orders and Emerging States: What is Failing – States in the Global South or Research and Politics in the West?", Martina Fischer ve Beatrix Schmelzle (der.), *Building Peace in the Absence of States: Challenging the Discourse on State Failure* içinde, Berghof Handbook Dialogue Series No. 8, Berghof Research Center, Berlin, 2009, s. 15-35.

Demirtaş, Tunç ve Afifa A. Warsame. *Al-Shabab's Evolving Media Strategy: Narratives, Tools, and Impact (2006-2025)*, SETA Analiz No. 94, SETA Vakfı, Ankara, Nisan 2025.

Duyvesteyn, Isabelle. "Rebels and Legitimacy: An Introduction", *Small Wars and Insurgencies*, Cilt 28, Sayı 4-5, 2017, s. 669-685.

"Ethiopia's Air Force Unleashes Barrel Bombs on Two Towns in South Somalia", *Somali Guardian*, 16 Mart 2025, https://www.somaliguardian.com/news/somalia-news/ethiopias-air-force-unleashes-barrel-bombs-on-two-towns-in-south-somalia/, erişim tarihi: 22 Temmuz 2026.

"German Nurse Abducted in Mogadishu Pleads for Release in Video after Seven Years", *Hiiraan Online*, 27 Mart 2025.

Gilroy, Georgia. "The Online Frontline: Decoding al-Shabaab's Social Media Strategy", *CTC Sentinel*, Cilt 17, Sayı 1, Ocak 2024.

Grobbelaar, Alta. "Media and Terrorism in Africa: Al-Shabaab's Evolution from Militant Group to Media Mogul", *Insight on Africa*, Cilt 15, Sayı 1, 2023, s. 7-22.

Harper, Mary. "Is Anybody Listening? Al-Shabaab's Communications", Michael Keating ve Matt Waldman (der.), *War and Peace in Somalia: National Grievances, Local Conflict and Al-Shabaab* içinde, Oxford University Press, Oxford, 2019.

Ingiriis, Mohamed Haji. "Building Peace from the Margins in Somalia: The Case for Political Settlement with Al-Shabaab", *Contemporary Security Policy*, Cilt 39, 2018, s. 512-536, doi 10.1080/13523260.2018.1429751.

Ingiriis, Mohamed Haji. "Insurgency and International Extraversion in Somalia: The National Intelligence and Security Agency (NISA) and Al-Shabaab's Amniyat", *African Security Review*, Cilt 29, Sayı 2, 2020, s. 125-151.

Institute for Strategic Dialogue. *Under-Moderated, Unhinged and Ubiquitous: Al-Shabaab and the Islamic State Networks on Facebook*, ISD, Londra, 14 Haziran 2022.

International Crisis Group. *Somalia's Islamists*, Africa Report No. 100, ICG, Brüksel, 12 Aralık 2005.

"Kenyan Soldier Held Hostage since January 2016 Appears in Shabaab Video", *FDD's Long War Journal*, 10 Mayıs 2017.

Kriel, Robyn. "TV, Twitter, and Telegram: Al-Shabaab's Attempts to Influence Mass Media", *Defence Strategic Communications*, Cilt 4, Bahar 2018, s. 11-48.

Mair, David. "#Westgate: A Case Study: How al-Shabaab Used Twitter during an Ongoing Attack", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 40, Sayı 1, 2017, s. 24-43.

Mampilly, Zachariah Cherian. *Rebel Rulers: Insurgent Governance and Civilian Life during War*, Cornell University Press, Ithaca, 2011.

McCullough, Aoife. *The Legitimacy of States and Armed Non-State Actors: Topic Guide*, Governance and Social Development Resource Centre, University of Birmingham, 2015, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08989ed915d3cfd0002c6/Legitimacy.pdf, erişim tarihi: 1 Nisan 2025.

Menkhaus, Ken. "Al-Shabaab and Social Media: A Double-Edged Sword", *The Brown Journal of World Affairs*, Cilt 20, Sayı 2, 2014, s. 309-327.

Osman, Liban. "Sonja Nientiet, German ICRC Nurse Held Hostage in Somalia for Nearly 7 Years", YouTube videosu, 5.34, 26 Mart 2025, https://www.youtube.com/watch?v=ME2QcbB5Gio, erişim tarihi: 1 Nisan 2025.

Schlichte, Klaus ve Ulrich Schneckener. "Armed Groups and the Politics of Legitimacy", *Civil Wars*, Cilt 17, Sayı 4, 2015, s. 409-424.

Skjelderup, Michael. "Hudud Punishments in the Forefront: Application of Islamic Criminal Law by Harakat al-Shabaab al-Mujahideen", *Journal of Law and Religion*, Cilt 29, Sayı 2, 2014, s. 317-329.

Skjelderup, Michael. "Jihadi Governance and Traditional Authority Structures: al-Shabaab and Clan Elders in Southern Somalia, 2008-2012", *Small Wars and Insurgencies*, Cilt 31, Sayı 6, 2020, s. 1174-1195, doi 10.1080/09592318.2020.1780686.

"Somalia: Airstrike Destroys Al-Shabab Radio Station in Jilib Town", *Garowe Online*, 18 Kasım 2018.

"Somalia: German Nurse Kidnapped in 2018 Calls for Help", *Africanews*, 28 Mart 2025.

"Somalia Identifies Suspect in Kidnapping of German Nurse", *Africanews*, 4 Mayıs 2018.

"Somalia: Info Minister Hails Suspension of Controversial Twitter Account as Holder Breaks Silence over Ban", Radio Dalsan, 21 Haziran 2017, allAfrica tarafından yayımlanmıştır, https://allafrica.com/stories/201706210121.html, erişim tarihi: 22 Temmuz 2026.

Williams, Paul D. *The Battle at El Adde: The Kenya Defence Forces, al-Shabaab, and Unanswered Questions*, International Peace Institute, New York, Temmuz 2016.

Yusuf, Mohammed. "Al-Shabab Radio Station Off the Air in Somali Capital", *Voice of America*, 29 Mayıs 2012.